

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาหรือแรงบันดาลใจ

“ล้านนา” คือดินแดนและขอบเขตทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์อันคึกคักของไทย มีอาณาเขตครอบคลุมภาคเหนือตอนบนของประเทศ วัฒนธรรมล้านนาเกิดจากการหลอมรวมเอาความศรัทธาสายพุทธ คือ พระพุทธศาสนา กับความศรัทธาสายผี คือ การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ผีปู่ย่าเทวดา อารักษ์ เป็นต้น ความศรัทธาต่างชั่วได้ผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นแบบขลังจาริตประเพณี และพิธีกรรม อันสืบเนื่องด้วยความเชื่อความศรัทธาที่ จึงมีรูปแบบเฉพาะของท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ประกอบกับการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มคนจากหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันมายาวนาน เช่น ชาวลัวะ ไทยวน ไทลื้อ ไทจีน ไทใหญ่ เป็นต้น ทำให้เกิดความงามหลากหลายมิติที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา กระทั่งเป็นองค์ประกอบของศิลปะและวัฒนธรรมล้านนา ที่แฝงนัยยะด้วยหลักของความดี ความจริง และความงาม ซึ่งถือเป็นเสน่ห์และจิตวิญญาณของล้านนาโดยแท้

แต่ปัจจุบันกลับเป็นเรื่องยากยิ่งในการที่จะรักษาความงดงามและคงความผูกพันของวัฒนธรรมล้านนาเอาไว้ดังเดิม เพราะไม่สอดคล้องกับแนวคิดและวิถีของคนรุ่นใหม่ที่มีกระแสโลกาภิวัตน์อันเป็นวัฒนธรรมสากลและเป็นกระบวนการขับเคลื่อนของสังคมโลกยุคปัจจุบัน โดยได้เข้ามาบีบคั้นต่อสังคมล้านนาแทนที่วัฒนธรรมเดิมเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการแทรกซึมสร้างอิทธิพลทั้งในชุมชนเมืองและชนบทได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งต่างๆ ในหลายด้าน ทั้งต่อการเติบโตของเมือง สภาวะแวดล้อม ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิต จนทำให้ล้านนาเปลี่ยนโฉมไปโดยปริยาย กล่าวได้ว่าในขณะนี้ ประโยชน์นั้นยังมีสิ่งแฝงเร้นที่เป็นโทษอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนที่เปลี่ยนไป ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกทำลาย สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศถูกคุกคาม อันเกิดจากผลพวงของกระแสโลกาภิวัตน์และการไม่รู้เท่าทันต่อเหตุปัจจัยที่อาจก่อตัวเป็นความเสื่อม คือ ความดีกลายเป็นความเลว ความจริงกลายเป็นความเท็จ และความงามกลายเป็นความอัปลักษณ์ ที่สังคมล้านนาไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

“ล้านนา” สังคมและวัฒนธรรมที่เคยก้าวเดินอย่างช้าๆ ทว่ามั่นคง ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตทั้งจากอิทธิพลภายในและภายนอกล้วนถูกคัดกรองด้วยภูมิปัญญาของท้องถิ่น แล้วหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับวัฒนธรรมเดิม ซึ่งเป็นวิถีทางของการพัฒนาอย่างถูกต้องและยั่งยืน ล้านนาจึงมีอัตตะลักษณะชัดเจนอย่างที่พึงมีตราบนานปัจจุบัน และถึงแม้ว่าไม่อาจสัมผัสความบริสุทธิ์

ของวัฒนธรรมล้านนาได้ดังเช่นอดีต แต่ความประทับใจและความซาบซึ้งถึงสิ่งดีงามทั้งหลายที่บรรพชนได้สรรค์สร้างไว้เป็นอย่างดี ได้จรรโลงจิตใจของข้าพเจ้าให้มีสติตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานของคุณงามความดีและมุ่งมั่นต่อเจตนารมณ์ในการสานต่อภูมิปัญญา รวมถึงการรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมนี้เอาไว้ ดังเช่นที่บรรพบุรุษเคยยึดถือปฏิบัติสืบมา

1.2 แนวความคิด

ข้าพเจ้าต้องการสื่อความเชื่อความศรัทธาภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในสังคมล้านนาปัจจุบัน โดยสะท้อนผ่านโลกทัศน์และทัศนคติของข้าพเจ้า

1.3 ความสำคัญของประเด็นที่น่าสนใจ

ข้าพเจ้าเป็นชาวล้านนารุ่นใหม่ที่เกิดโตในช่วงรอยต่อทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในชนบทนานเมือง จึงทำให้ประสบการณ์ในวัยเด็กเป็นช่วงที่ได้คลุกคลีอยู่กับวัฒนธรรมพื้นบ้านแบบดั้งเดิม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผู้คนในชุมชนกับการมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ได้สอนให้ข้าพเจ้ารู้จักชีวิต กระทั่งเกิดเป็นความรักหวงแหนในวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเริ่มศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆ มาเป็นลำดับ ก่อนที่จะรับรู้และเข้าใจในภายหลังว่านั่นคือศิลปวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งเป็นรากเหง้าของตนเอง ในขณะเดียวกันข้าพเจ้าได้สังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมที่เริ่มก่อตัวจากชุมชนเมือง ก่อนจะแพร่กระจายสู่ชุมชนชนบทอย่างรวดเร็ว ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้คนทั่วไปเรียกว่า “ความเจริญ” และต่างยินดีปริดากับการมาถึงเป็นอย่างยิ่ง

จากอดีตในวัยเด็กจนถึงปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมล้านนาที่ข้าพเจ้าพึงพึงอาศัย ได้รับรู้ว่ามีบางสิ่งเปลี่ยนไป มีบางสิ่งที่ขาดหาย สิ่งที่ยังคงอยู่กำลังรอการถูกทำลาย และสิ่งใหม่ๆ จะเข้ามาทดแทนเสมอ สิ่งเหล่านี้นับเป็นสถานะที่ละเอียดซับซ้อนสำหรับข้าพเจ้า ซึ่งทำให้เข้าใจและตระหนักว่าบริบทของศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี รวมถึงคติความเชื่อตามแบบวิถีล้านนา ย่อมไม่อาจตั้งมั่นอยู่ได้ในสังคมหากไม่สอดคล้องกับกระแสนิยม แนวคิด และวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้การไม่เห็นคุณค่าความสำคัญในสิ่งเหล่านั้นที่ข้าพเจ้าเชื่อว่าประกอบด้วยลักษณะอันดีงาม ส่งผลให้บทบาทและหน้าที่ถูกทอดทิ้งจนกระทั่งอาจลบเลือนจางหายไปในที่สุด

1.4 วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างสรรค์งานจิตรกรรมร่วมสมัยที่มีเนื้อหาสื่อถึงความเชื่อความศรัทธาที่อยู่ภายใต้อิทธิพลความเปลี่ยนแปลงของสังคมล้านนาในปัจจุบัน

1.5 รูปแบบและเทคนิค

1.5.1 รูปแบบ

ข้าพเจ้าได้นำเอาภาพความประทับใจจากประสบการณ์ที่เดินทางไปยังที่ต่างๆ เพื่อแสวงหาความงามของวิถีชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาของชาวล้านนาในปัจจุบัน ซึ่งการได้เข้าไปสัมผัสและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในประเพณีพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อเหล่านั้น ทำให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสถานที่ มีความปีติยินดี อิ่มเอิบ เบิกบาน ตื่นเต้นสนุกสนาน ครื้นเครง บ้างรู้สึกสะท้อนอารมณ์ และทำให้ตระหนักคิด อารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลายนี้อาจเกิดขึ้นต่างกรรมต่างวาระหรืออาจเกิดขึ้นชั่วขณะเดียวกัน อันเป็นที่มาของแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ต้องการแสดงออกถึงความเป็นจริงของสังคม โดยแฝงนัยยะทางความรู้สึกนึกคิด รวมถึงโลกทัศน์และมุมมองส่วนตัวของข้าพเจ้าเอง

ในส่วนขั้นตอนการทำงาน ข้าพเจ้าใช้ภาพถ่ายที่ได้จากการบันทึกในระหว่างทำกิจกรรมในวาระโอกาสต่างๆ มาเป็นต้นแบบ จากนั้นทำการปฏิบัติงานจิตรกรรมลงบนผืนผ้าใบ โดยอาจมีการตัดทอนหรือเพิ่มองค์ประกอบบางอย่างเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับแนวความคิด

1.5.2 เทคนิค

จิตรกรรมบนผ้าใบ ไม่จำกัดเทคนิควิธีการและกระบวนการสร้างสรรค์

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการสร้างสรรค์

คาดว่าผลของการศึกษาและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในครั้งนี้อาจทำให้เกิดการตระหนักคิดถึงภาวะความเชื่อความศรัทธาในสังคมปัจจุบัน และอาจสะท้อนไปยังภาวะความเชื่อความศรัทธาภายในจิตใจของบุคคลอื่นๆ อีกด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่ร่วมสร้างสรรค์พัฒนาสังคมให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น

1.7 แผนและระยะเวลาในการดำเนินการ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศรัทธาภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในสังคมล้านนา” ข้าพเจ้าได้กำหนดแผนและระยะเวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น 2 ปี 4 เดือนโดยกำหนดแผนดำเนินการเป็นขั้นตอนมี 3 ช่วง ดังนี้

1.7.2 แผนและระยะเวลาในการดำเนินการ ช่วงที่ 2 (ระหว่าง เดือนมิถุนายน 2553 – พฤษภาคม 2554)

ที่	แผนงาน	ช่วงที่ 2 (ระยะเวลาในการดำเนินการ)											
		มิ.ย. 53	ก.ค. 53	ต.ค. 53	ก.ย. 53	ค.ค. 53	พ.ย. 53	ธ.ค. 53	ม.ค. 54	ก.พ. 54	มี.ค. 54	เม.ย. 54	พ.ค. 54
11	ปฏิบัติงานจิตรกรรม												
12	สัมมนาวิชาการ กระแสความเคลื่อนไหวของศิลปะโลกในปัจจุบัน												
13	สัมมนานักศึกษา การพัฒนาผลงานศิลปะตามแนวทางศิลปนิพนธ์ ครั้งที่ 2												
14	สัมมนาในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์												
15	ฝึกงาน / ปฏิบัติงาน												
16	ศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม												

1.7.3 แผนและระยะเวลาในการดำเนินการ ช่วงที่ 3 (ระหว่าง เดือนมิถุนายน 2554 – กันยายน 2554)

ที่	แผนงาน	ช่วงที่ 3 (ระยะเวลาในการดำเนินการ)			
		มิ.ย. 54	ก.ค. 54	ต.ค. 54	ก.ย. 54
17	นิทรรศการเดี่ยว มิติแห่งศรัทธา				
18	สัมมนานักศึกษา การพัฒนาผลงานศิลปะตามแนวทางศิลปนิพนธ์ ครั้งที่ 3				
19	นิทรรศการครั้งที่ 2 สอบวิทยานิพนธ์				
20	จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์				